

ZÜMER

﴿ ۳۹ ﴾ سُورَةُ الزُّمَرِ

Zümer Sûresi mekkîdir. Ancak « قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا » dan üç âyet

müstesna. İtkan ve Keşşaf'ta beyan olunduğu üzere buna Sûrei Guref dahi denilir. Zümer, zümrenin

cem'idir. Zümre de bir takım demektir. Bu Sûre nihayette nefhî sur ile kâfirleri zümre zümre Cehenneme,

müttekileri de zümre zümre Cennete sevkettiği için zümer tesmiye olunmuştur «

غُرْفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرْفٌ » âyetinden dolayı da Guref denilmiştir.

Âyetleri - Yetmiş beştir.

Kelimeleri - Bin yüz yetmişdir.

Harfleri - Dört bin yedi yüz sekizdir.

من لى بدر - Fasılası

Bu sûrenin «Sad» hatimesini tavzih ve isbat ve nübüvvet-ü tevhidi takrir ile ta'kib ederek başladığını

ihbara hacet bile yoktur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
﴿١﴾ تَنْزِیْلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِیْزِ الْحَكِیْمِ ﴿٢﴾ اِنَّا
اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّیْنَ
﴿٣﴾ اِلَّا لِلّٰهِ الدِّیْنُ الْخَالِصُ وَالَّذِیْنَ اتَّخَذُوا مِنْ دُوْنِهِ
اَوْلِیَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقْرَبُوْنَا اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰی اِنَّ اللّٰهَ یَحْكُمُ
بَیْنَهُمْ فِی مَا هُمْ فِیْهِ یَخْتَلِفُوْنَ اِنَّ اللّٰهَ لَیَهْدِیْ مَنْ هُوَ كَاذِبٌ
كَفَّارٌ ﴿٤﴾

﴿٤﴾ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ
سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٥﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكْوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكْوِّرُ النَّهَارَ عَلَى
الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى إِلَّا هُوَ
الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٦﴾ خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَانزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي
بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ اللَّهُ
رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَانصُرُونِي أَنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ
اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ
تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ
مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ

الصدور ﴿٧﴾

﴿٨﴾ وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا

خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوا إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ
أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ
أَصْحَابِ النَّارِ ﴿٩﴾ أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا
يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ
وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٠﴾

Meali Şerifi

İndiriliş bu kitabın Allahdan, o azîz, hakîm Allahdandır 1 Emin ol biz sana kitabı hakkıyla indirdik onun

için Allaha öyle ibadet ve kulluk et ki dini ona halîs kılarak 2 İyi bil ki Allahındır ancak halîs din, onun

berisinden bir takım veliylere tutunanlar da şöyle demektedirler: biz onlara ibadet etmiyoruz, ancak bizi

Allaha yakın yaklaştırsınlar diye, şübhe yok ki Allah onların aralarında ihtilâf edip durdukları şeyde

hukmünü verecek, her halde yalancı, nankör olan kimseyi Allah doğru yola çıkarmaz 3 Allah bir veled

edinmek murad etse idi elbette yaratacağından dileyceğini seçecekti, tenzih o sübhana, o öyle bir Allah ki

vahid, kahhar 4 Göklere ve Yeri hakk ile yarattı, geceyi gündüzün üstüne sarıyor, gündüzü gecenin üstüne

sarıyor, Ay ve Güneşi müsahhar kılmış her biri bir müsemma ecele cereyan ediyor, uyan, o öyle azîz, öyle

gaffar 5 O odur ki sizi bir tek nefisten yarattı hem onun eşini de ondan yaptı ve sizin için yumuşak

başlı

Sh:»4116

hayvanlardan sekiz eş en'am da indirdi: sizleri analarınızın karınlarında üç zulmet hılkatten hılkate yaratıp

duruyor. İşte rabbınız Allah o, mülk onun, ondan başka tanrı yok, o halde nasıl çevrilirsiniz? 6 Eğer

küfrederseniz şübhe yok ki Allahın size ihtiyacı yok, bununla beraber kulları hesabına küfre râzıy olmaz, ve

eğer şükrederseniz sizin hesabınıza ona râzıy olur, bir vizir çeken de diğerinin vizirini çekecek değildir,

sonra dönümünüz rabbınızadır. O vakit o size bütün yaptıklarınızı haber verecek, çünkü o bütün sînelerin

kühünü bilir 7 İnsana bir sıkıntı dokunduğu vakit rabbına öyle duâ eder ki bütün gönlünü ona vererek,

sonra kendisine tarafından bir ni'met lütfediverdiği zaman da önceden ona duâ ettiği hali unuttur da

yolundan sapıtmak için Allaha menendler koşmağa başlar, de ki, küfrünle biraz zevk et, çünkü sen o

ateşliklerdensin 8 Yoksa o gece saatlerinde kalkan secdeye kapanıp kıyam durarak dâima vazifesini

yapan Âhreti sayar ve rabbının rahmetini umar kimse gibi olur mu? Hiç bilirlerle bilmezler müsavi olur mu?

Ancak temiz akıllı olanlar anlar 9

1. ﴿تَنْزِيلُ الْكِتَابِ﴾ İndirilişi bu kitabın ﴿مِنَ اللَّهِ﴾ Allahdandır. - Başkası

veremez. Tekellüfle tasannu' ile yapılamaz, Nübüvvet kesbî değildir ve zorla alınamaz. Çünkü Allâh

﴿الْعَزِيزُ﴾ o öyle azîz ﴿الْحَكِيمُ﴾ öyle hakîm - azîz iki ma'nâya gelir: birisi mağlûb olmaz,

galib ve kadir, bir de şerik ve nazıyır yok müteferrid demektir. Allah tealâ hakkında ikisine de sadık bir

ma'nâ murad olunmak lâzım gelir. Bilhassa bu iki vasfın zikriyle hem Kur'anın azîz, hakîm bir kitab

olduğuna tenbih, hem de zikrolunacak tevhide temhiddir. 2. ﴿بِالْحَقِّ﴾ Hakkıyla - bihakkın,

hakkolarak «باء» mülâbese, musahabe veya sebebiyle olmak üzere bunda bir kaç vecih muhtemeldir.

Mülâbese olduğuna göre hakka mülâbis, ya'ni haklı olarak hakkolarak nüzul veya

Sh:»4117

kitabın tam hakkı verilerek demek olur. Sebebiyyet olduğuna göre de hak sebebiyle hakkı beyan etmek için

veya hikmeti hakk ile demek olur ki yerine göre bu ma'nâlardan biri tercih olunur.

3. ﴿أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ﴾ İyi bil ki Allahındır ancak halîs din - hiç bir şirk

karışığı olmaksızın temiz ve halîs tevhid dini, tam ma'nâsîyle şübhesiz din, halîs ibadet ve taat ancak Allaha

yapılır ve yapılmalıdır. Bunu tahkik için buyuruluyor ki

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ onun için berisinden birtakım evliya ittihaz

edenler de - Allah denince kendisinden daha ilerisi, daha yükseği daha ötesi mümkün olmıyan zatı ekme!

denilmiş olduğu için Allahın fevkında ilâh iddiasına kalkışmak mevzuı bahs olamaz, şirk koşanlar, hep

onun madunundan bir takım veliyler, hâmililer tutmak isterler. İsterler amma ondan başka veliyelere,

veliyül'emirlere, sahiblere tutunanlar, gerek « أَجْعَلِ الْإِلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا » deyenler gibi

putlara ve gerek Meleklerle ve gerek İsâ gibi ibadi mükremîne ilâh diye sarılanlar

﴿مَنْعَبْدُهُمْ إِلَّا لِيُقْرَبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾ demektedirler. Böyle diyerek

tutunmaktadırlar. Demek ki şirk bâtıldır. Ma'budluk yalnız Allahın hakkıdır. Halîs din ancak Allahındır. Sûrei

«Mâide» de Sabiîn hakkında geçen tafsîlâtı bak. 6. ﴿فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ﴾ üç zulmette - batın

zulmeti, rahim zulmeti, meşime zulmeti.

﴿۱۰﴾ قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۱۱﴾

﴿١١﴾ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ
 ﴿١٢﴾ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٣﴾ قُلْ إِنِّي
 أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٤﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْبُدُ
 مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ﴿١٥﴾ فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنْ
 الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا
 ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾ لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ
 النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَا عِبَادِ
 فَاتَّقُونِ ﴿١٧﴾ وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا
 إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٨﴾ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ
 الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ
 أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٩﴾ أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ
 تُنقِذُ مَنْ فِي النَّارِ ﴿٢٠﴾ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ
 مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَّ اللَّهُ

لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِعَادَ ﴿٢١﴾

Sh:»4119

﴿٢١﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ
فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فَتْرِيهِ
مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي

الْأَلْبَابِ ﴿٢١﴾

Meali Şerifi

Tarafımdan söyle: ey iman eden kullarım: rabbınıza takvâ ile korunun, bu Dünyada güzellik yapanlara

bir güzellik var, ve Allahın Arzı geniştir, ancak sabredenlerdir ki ecirlerine hisabsız irdirilir 10 De ki: ben

Allaha, dini onun için halîs kılarak, ibadet edeyim diye emrolundum 11 Hem onun birliğine teslim olan

müslimînin evveli olayım diye emrolundum 12 De ki: ben korkarım rabbıma isyan edersem büyük bir günün

azâbından 13 De ki: ben yalnız Allaha kulluk ederim, dinimi ona halîs kılarak, siz de onun berisinden

dilediğinize kul olun, de ki: asıl husrâna düşenler Kıyamet günü kendilerine ve mensublarına ziyan edenlerdir. Evet, odur işte asıl açık husran 14 Onlara üstlerinden ateş çatılır, altlarından çatılır, duydunuz a, işte Allah kullarını bundan tahzir buyuruyor: ey kullarım onun için bana korunun 15 Tağuttan, ona kulluk etmekten kaçınıp da tam gönülle 16 Allaha yönelenlere gelince onlarıdır müjde: haydi tebşir et kullarıma 17 Onlar ki sözü dinlerler, sonra da en güzelini tatbık ederler, işte onlar Allahın kendilerine hidayet verdiği kimselerdir, ve işte onlardır o temiz akıllılar 18 Ya üzerine "kelime-i azâb" hakk olmuş kimse de mi? Artık o ateşteki kimseyi sen mi çıkaracaksın? Fakat o rablarına korunanlar, onlara şehnişinler var ki üzerlerinde şehnişinler yapılmış, altlarından ırmaklar akar Allahın va'di, Allah mîadını şaşırılmaz 19 Görmedin mi Allahın

Semadan

Sh:»4120

bir su indirip de onu bir yoliyle Arzda menbalara koyduğunu? Sonra onunla bir ekin çıkarır, türlü renklerle, sonra o heyecana gelir, bir de görürsün 20 onu sararmış, sonra da onu bir çöpe çevirir, elbette bunda bir

ıhtar var temiz akılları olanlar için 21

﴿٢٢﴾ أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ
فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ
﴿٢٣﴾ اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِي تَقْشَعْرُ
مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى
ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٤﴾ أَفَمَنْ يَتَّقِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٥﴾ كَذَّبَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاتَتْهُمْ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾
فَآذَقَهُمُ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ
مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٨﴾

Sh:»4121

﴿٢٨﴾ قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٢٩﴾ ضَرَبَ
اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ

يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ إِنَّكَ
مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣١﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ
تَخْتَصِمُونَ ﴿٣٢﴾

Meali Şerifi

Demek ki her kimin Allah bağıını islâma açmış ise işte o rabbından bir nur üzerinde değil mi? O halde
vay o Allahın zikrinden kalbleri katırlara onlar bir açık dalâl içindedirler 22 Allah kelâmın en güzelini indirdi,
ikizli, ahenkli bir kitab, ondan rablarına saygısı olanların derileri örperir, sonra derileri de kalbleri de Allahın
zikrine yumşar, o işte Allah rehberidir, Allah onunla dilediğini doğru yola çıkarır, her kimi de Allah şaşirtırsa
artık ona hidayet edecek yoktur 23 O halde Kıyamet günü zalimlere "tadın bakalım kazanıp durduklarınızı"
denilirken, o kötü azâbı yüzü ile koruyacak kimse ne olur? 24 Onlardan evvelkileri tekzib ettiler, ettiler de
kendilerine hatırlarına gelmez cihetten azâb geliverdi 24 Geliverdi de Allah onlara Dünya hayatta zilleti
tattırdı ve elbette Âhıret azâbı daha büyüktür velâkin bilselerdi 25 Yemin ederim ki bu Kur'anda insanlar için
her türlüşünden temsil getirdik, gerek ki iyi düşünsünler 26 Bir Kur'an ki pürüzsüz bir arabî, gerek ki
korunsunlar 27 Allah şunu bir mesel yapmıştır: bir adam, onda bir takım ortaklar var, hırçın hırçın çekiştirip

duruyorlar, bir

Sh:»4122

adam da selâmetle bir adamın, hiç bu ikisinin hal-ü şanı bir olur mu? Hamd Allahındır, fakat pek çokları

bilmezler 28 Elbet sen öleceksin ve elbet onlar da ölecekler 29 Sonra siz muhakkak rabbınızın huzurunda

muhakemeye duruşacaksınız 30

Kimin haklı, kimin haksız çıkacağına ve neficenin ne olacağına gelince:

﴿٣٢﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ إِذْ
جَاءَهُ الْيَسْرَ فِي جَهَنَّمَ مِثْوَى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِي جَاءَ
بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٤﴾ لَهُمْ مَا
يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٥﴾ لِيُكَفِّرَ اللَّهُ
عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾ الْيَسْرَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ

بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضَلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٧﴾ وَمَنْ
يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ﴿٣٨﴾

Sh:»4123

﴿٣٨﴾ وَلَعِنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ
قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ
هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِيَ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ
قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٩﴾ قُلْ يَا قَوْمِ
اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ مَنْ
يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنَّا
أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنْ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ
ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٤٢﴾

Meali Şerif

Artık o kimseden daha zalim (daha haksız) kim olabilir ki Allah üzerine yalan söylemiş, doğruyu da kendisine geldiği vakit tekzib eylemiştir, Cehennemde değil midir mevkiî kâfirlerin 31 Doğruyu getiren ve onu tasdik eden ise işte onlar korunan müttekipler 32 Onlara rablarının indinde ne dilerlerse var, o işte muhsinlerin cezası 33 Çünkü Allah onların mukaddemâ yaptıkları amelin en kötüsünü bile keffaretle örtüp, işlemekte buldukları güzel amellerin en güzeline göre ecirlerini kendilerine ihsan edecektir 34 Allah kuluna kâfî değil mi? Durmuşlar da seni ondan beridekilerle korkutuyorlar, her kimi ki Allah şaşırtır artık ona hidayet edecek yoktur, her kime de Allah hidayet verir onu da şaşırtacak yoktur, bir intikamı var azîz değil mi Allah? 35 Celâlim hakkı için sorsan onlara:

Sh:»4124

o Gökleri ve Yeri kim yarattı? Elbette şübhesiz Allah diyecekler, de ki: 36 o halde gördünüz a o Allahdan başka çağırıldıklarınızı, eğer Allah bana bir keder murad ederse onlar kederini açabilirler mi? Yâhud bana bir rahmet murad ederse onlar onun rahmetini tutabilirler mi? 37 De ki: Allah bana yeter, hep ona dayanır mütevekkil olanlar 38 De ki: ey kavmim! haliniz üzere çalışın, her halde ben çalışıyorum, artık ileride

bileceksiniz: 39 Kimmiş o kendine rüsvay edecek bir azâb gelecek, ve üstüne yerli bir azâb inecek? 40 Biz

insanlar için senin üzerine hakkile kitab indirdik, o halde kim yola gelirse kendi lehinedir, her kim de

saparsa sırf kendi aleyhine olarak sapar ve sen değilsin üzerlerine vekil 41

﴿٤٢﴾ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فِيمَسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾ ۞ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلُوبًا أُولَٰئِكَ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْعًا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾ ۞ قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا ۚ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٥﴾ ۞ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٦﴾ ۞

Sh:»4125

﴿٤٦﴾ قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمِ الْغَيْبِ

وَالشَّهَادَةَ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
 ﴿٤٧﴾ ﴿٤٧﴾ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ
 لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَّالَهُمْ مِنَ اللَّهِ
 مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٨﴾ ﴿٤٨﴾ وَبَدَّالَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا
 وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤٩﴾ ﴿٤٩﴾ فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ
 دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ
 هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّا أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٠﴾ ﴿٥٠﴾ قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِنْ
 قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥١﴾ ﴿٥١﴾ فَأَصَابَهُمْ
 سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ
 مَا كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٢﴾ ﴿٥٢﴾ أَوْ لَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
 يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
 يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾ ﴿٥٣﴾

Allah alır o canları öldükleri zaman, ölmeyenleri de uyuduklarında, sonra üzerlerine ölüm hükmü verdiklerini alıkor da diğerlerini salıverir bir müsemmâ ecele kadar, şübhesiz ki bunda düşünecek bir kavm için âyetler var 42 Yoksa Allahın berisinden şefaathçiler mi edindiler? De ki: hiç bir şey'e güç yetiremezler ve akıl erdiremezlerse de mi? 43 De ki Allahındır o şefaath bütün, onundur mülkü Göklerin ve Yerin, sonra hep döndürölüp ona götürüleceksiniz 44 Böyle iken Allah bir olarak anıldığı vakit Ahirete inanmıyanların yürekleri burkulur da ondan berikiler anıldığı vakit derhal yüzleri güler 45 De ki: ey Gökleri ve Yeri yaradan ve gayb-ü şehadetü bilen Allahım! Kullarının arasında o ihtilâf edip durdukları şeyler hakkında sen hüküm vereceksin 46 Ve eğer bütün Arzdakiler, bir misli de beraber o zulmedenlerin olsa Kıyamet günü azâbın fenalığından kurtulmak için onu mutlak feda ederlerdi zuhur edib de kendilerine Allahdan hiç hesab etmedikleri, nesnelere 47 Öyle ki yaptıkları amellerin fenalıkları karşılıklarına çıkmış ve istihza edip durdukları şeyler kendilerini sarmıştır 48 Fakat insana bir sıkıntı dokunuverince bize yalvarır, sonra kendisine tarafımızdan bir ni'met bahşederdiğimiz zaman da o bana bir bilgi üzerine verildi der, belki o bir fitnedir velâkin pek çokları bilmezler 49 Onu bunlardan evvelkiler de söyledi fakat o kazandıkları kendilerini kurtarmadı 50 Neticede kazandıklarının fenalıkları başlarına geçti,şunlardan o zulmedenlerin de kazandıklarının fenalıklarına geçecektir onlar da atlatacak değillerdir 51 Hâlâ bilmediler mi ki: Allah rızkı

dilediğine açar, kısar da, şübhesiz ki bunda iman edecekler için âyetler vardır 52

Sh:»4127

42. ﴿اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا﴾ Allah kabz eder alır o nefisleri

ölümleri zamanı - bu âyetin sevki yukarıya üç noktadan alâkadardır. Bir kerre kasr ile nihayetteki «

﴿وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ kavline nâzırdır. Ya'ni vekil sen değilsin Allahdır. Çünkü o canları

ancak Allah alır. Bu nokta daha ileride «﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ diye tasrih de

edilecektir. İkincisi hidayet ve dalâletin, hayat ve memat ile bir temsilini iş'ar eder. Üçüncüsü de ta

yukarıdaki «

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ . ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ﴾ kavlini bir nevi' tavzih ile «

﴿فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا﴾

ihtarını bir takrir ve isbattır. Sahib keşşaf burada enfüsten murad ruh ile beden mecmuu olduğuna kail

olarak demiştir ki: el'enfûs kemahiye cümlelerdir, teveffisi de imatesidir ki hassas derrâk bir zîhayat

olmasının medarı olan eczasının sihat ve selâmeti kabîlinden esbab ve şeriatın selb olunmasıdır. Çünkü

sihhati selb olununca keenne zâtı selb olunmuş gibi olur. Çünkü Allah azze ve alâ teveffiyi mevti, menâmi hep enfüse teallûk ettirmiştir. Halbuki akl-u temyiz nefsi mevt ve nevm ile muttasıf değildir, ölen ve uyuyan ancak cümle ma'nâsına nefistir **اهـ**. Nefis beden mukabili olarak ruh ma'nâsına dahi geldiği ve bilhassa ruhi emrî denilen nefsi natkaya itlak edildiği cihetle diğer müfessirîn burada İbni Abbas Hazretlerinden vârid olan bir rivayet vechile akl-u temyiz nefsi denilen nûfusu nâtika ile tefsir etmişlerdir ve teveffiyi de bedene olan teallûk ve tesarrufunu kesmek suretiyle kabz edip almak diye beyan eylemişlerdir. Mevte zâhiren ve bâtinen, uykuda da yalnız zâhiren teallûku kesildiğini söylemişlerdir. İbni Abbas Hazretleri demiştir ki: Âdem oğlunda bir nefis bir ruh vardır, aralarındaki fark Güneş ile şuaı gibidir. Nefis, kendisiyle akıl ve temyiz yapılan, ruh da teneffüs ve hareket yapılandır. Ölümde ikisi de müteveffâ, uykuda yalnız nefis müteveffadır **اهـ**. Ruh denilince umumiyetle hayat meb'dei anlaşıla geldiği gibi hayat da

Sh:»4128

ekseriya cismanî tezahürat ile anlaşıldığından hayatı ma'neviyye meb'dei olan ruha nefis itlak edilmiştir.

Güneş ile şuaını temsil getirmesi gösterir ki aralarında bir cevher farkı anlatmak istememiştir. Bizim

anladığımız şudur: nefis kendini duyan, kendine ve kendine vicdanı olan ya'ni ene şuuruna sahib

olan zattır. Her nefiste böyle şâir ve meş'ûr olmak üzere çifte bir haysiyet vardır. Teveffi, bir şey'i vâfi

olarak, ya'ni kâmilin ve tamamıyla almak, selbetmektir. Bundan dolayı ruhun tarafı ilâhîden tamamıyla

ahz-ü kabzına teveffi ve ölüme vefat denilmiştir. Emaneti yerine teslim ve tamamen vefâ etmek gibidir.

Nefisler vacibülvücud değildirler, onun için kendilerine şuurları bizati olsa bile lizatiha değildir. Allahdandır.

Allah onları kendilerinden alıp kendilerinden geçirir. Bu ma'nâ «

أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ» gibidir. İşte nefsin teveffisi, ölüm ve uyku

hallerinde olduğu gibi kendinden geçirilip akl-ü temyizinin kendinden alınmasıdır. Bu suretle ma'nâ şu

oluyor: « أَللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ » o nefisleri nüfusu natkayı başka değil, ancak Allah

kendilerinden alır, kabzeder, yok etmeksizin kendilerinden geçirir, şuur ve temyizlerini alır

﴿حِينَ مَوْتِهَا﴾ öldükleri zaman - ya'ni bedene tesarruf ve teallûkları kesildiği zaman

﴿فِي مَنَامِهَا﴾ uyudukları zaman alır da ﴿وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ﴾ ölmeyenleri de

﴿فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ﴾ üzerine ölüm hükmünü verdiklerini

alıyor, ba'se kadar tutar ﴿وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ﴾ diğerlerini, henüz ölüm hükmü verilmemiş olan

uykudakileri salıverir ﴿إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ müsemmâ, mukadder bir ecele kadar ki ölecekleri

zamandır - işte böyle hem ölüm halinde, hem de uyku halinde o nefisler, Allah tealânın kabzında bulunur.

Burada řu suâl hatıra gelir: Yukarıda Sûrei Secde de «

قُلْ يَتَوَفَّيْكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ
تُرْجَعُونَ

Sh:»4129

buyurulmuş, daha yukarıda Sûrei «Enam» da «

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفْرِطُونَ .
ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلِيَهُمُ الْحَقِّ

Resullerine ve melekülmevte isnad edilmiş idi, řu halde burada kasr ile « أَللَّهُ يَتَوَفَّى »

buyurulması bunlara münafi olmaz mı? Fahrüddini Razî tefsirinde buna şöyle bir cevap verilmiştir:

hakıkatte teveffî eden ancak Allah tealâdır. řu kadar ki Allah tealâ esbab âleminde her nevi' ameli

Melâikeden bir Meleke tefvîz buyurmuş, bu suretle ervahın kabzına da Melekülmevte me'mur kılmıştır ki o

reistir, maiyyetinde etbai ve hademesi vardır. Onun için o âyetlerde teveffî onlara nisbet edilmiş, burada da

hakikî olarak Allah tealâyâ nisbet olunmuştur **اهـ**. Bunun hasılı; Allahın me'mur edip gönderdiği rûsûlün

kabzı Allahın kabzı demektir. Yahud Allahın kabzı doğrudan doğruya veya Melekleri vasıtasıyla olmaktan

eamdır demek oluyor. Bu cevap haddi zatında dağru ve «

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ
«وَهُوَ الْقَاهِرُ» kasrına terfi'i de «أَحَدَكُمْ الْمَوْتَ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا

buna ŧâhid ise de burada daha mühim bir nükte vardır: dikkat olunmak lâzım gelir ki zikrolunan âyetlerin

birinde Melekülmevtin kabzından sonra «ثُمَّ إِلَيْهِ تَرْجَعُونَ» buyurulduđu gibi, diđerinde de «

ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ» buyurulmuştur. İşte buradaki teveffi o irca' ve

redd lâhzasını beyandır. Bunun tavzihı de ŧu olur: Melekülmevt bedenden ruhı hayvanî denilen hayatı

cismaniyye ruhunu kabzeder, akl-ü temyiz ruhu denilen nüfusi nâtıkayı, emri rabb olan ruhi insanîyi ise «

وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي» mantukunca doğrudan doğru Allah nefhettiği gibi «

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ» mantukunca kabz-u teveffisi de doğrudan doğru Allaha aiddir. «

«ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ» . «وَالِيهِ تَرْجَعُونَ» buyurulması da bu ihtisası iş'ar

eyler. «إِنَّ فِي ذَلِكَ» Şübhesiz ki bunda - bu teveffi ve imsâk ve irsalde

«لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»

düşünecek bir kavm için elbet âyetler var. - Ki Allahdan başka ma'bud olamayacağına ve akıbet hep Allaha

gidileceğine ve ba's olunup huzurunda muhakeme olunacağına ve Allaha karşı yalan söylemiş, zulüm,

küfretmiş haksızların, kâfirlerin mesvası Cehennem olup sadık, mü'min, mütteki muhsinlerin en güzel

mükâfata ireceklerine velhasıl « **إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** » mısdağına delâlet ederler.

Sûrei «En'am» da «

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفِّيكُمْ بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثْكُمْ

فِيهِ » âyetinin tefsirine bak. Nefislerin uykudaki gibi kendilerinden geçilmesi azâbı duymamak i'tibariyle

kâfirlerin lehlerine olmaz mı? diye de bir suâl hatıra gelebilir. Sahib keşşaf bu suâle meydan vermemek

için, nefsi nâtkanın ölümle muttasıf olamayacağını söylemişti, fakat bunun asıl cevabı Hazreti Aliye nisbet

olunan şu kıf'adır.

ولو انا اذا متنا تركنا لكان الموت راحة كل حي
ولكننا اذا متنا بعثنا فنسأل بعد ذا عن كل شيء

«Eğer biz öldüğümüz vakit bırakılmış olsa idik ölüm her zîhayatın rahatı olurdu ve lâkin bizler öldüğümüz

vakit ba's olunacağız da ondan sonra her şey'den suâl edileceğiniz. Demek mes'elenin asıl tefekkür

olunacak hall noktası bu kabz-u imsâk ve irsalden Allah tealânın tesarrufı mutlaka kudretini anlıyarak bu

tutuşun, bu habs-ü imsakın onları kaçırmayıp ba's için bir habs-ü tevkif olduğunu istintac etmek ve ba's ile

lilaullahın dehşetini, celâl-ü cemalini mülâhaza edebilmektir. Onun için « يَسَّ » de geçtiği üzere sûr

nefrolununca kâfirler « مَنْ بَعَثْنَا مِنْ مَرْقَدِنَا » diyeceklerdir ki aşağıya doğru bu ma'nâ

burada da tazvîh olunacaktır. Ve yine bundan dolaydır ki kâfirler «

أَمَّنَّا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْنَا اثْنَتَيْنِ » diyeceklerdir. Bütün bu inzarlara karşı müşriklerin

vegâne tutundukları tutamak şefâat da'vası olduğu için buyuruluyor ki: 43.

﴿ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ ﴾ yoksa Allahın berisinden şefaathiler mi

edindiler? - Allaha karşı yalan söyleyen « مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ »

» diyen, Allah veled ittihaz

Sh:»4131

eyledi diyen o müşriklere

﴿ قُلْ أُولَٰئِكَ كَانُوا لَآ يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴾ - bu evvelâ putların

şefaati da'vasını ibtaldir. Diğerleri hakkında da şöyle buyuruluyor: 44.

﴿ قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا ﴾ bütün şefaath Allah içindir. Onun da maliki odur. Onun izni

olmaksızın huzurunda kimse şefaata edemez, şefaata me'zun olanlar da hep onun rızasını mülâhaza ederek

﴿لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ şefaata edebilirler. Çünkü

﴿٥٣﴾ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصِرُونَ ﴿٥٥﴾ وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾ أَن تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَىٰ مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِن كُنتُ لَمِنَ السَّآخِرِينَ ﴿٥٧﴾ أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٨﴾ أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٩﴾

Sh:»4132

﴿٥٩﴾ بَلَىٰ قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنتَ

مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٠﴾ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى
اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ
﴿٦١﴾ وَيُنَجِّى اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٣﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٤﴾

Meali Şerifi

De ki: ey nefisleri aleyhine israf etmiş kullarım! Allahın rahmetinden ümidi kesmeyin, çünkü Allah bütün günahları mağrîfet buyurur, şübhesiz ki o öyle gafûr öyle rahîm o 53 Onun için ümidi kesmeyin de başınıza azâb gelmeden evvel tevbe ile rabbınıza dehalet edin ve ona halîs müslimanlık yapın, sonra kurtulamazsınız 54 Haberiniz olmıyarak ansızın başınıza azâb gelmeden evvel halîs müsliman olun da rabbınızdan size indirilenin en güzelini ta'kîb ve tatbîk edin 55 Diyeceği gün bir nefis: eyvah, Allah yanında yaptığım eksikliklerden dolayı hasretime bak, doğrusu ben eğlenenlerden idim 56 Yâhud diyeceği: Allah bana yolunu gösterse idi her halde ben müttekilerden olurdum 57 Ve yâhud azâbı gördüğü

zaman

Sh:»4133

diyeceği: bana bir geri dönmek olsa idi de muhsinlerden olsa idim! 58 Hayır sana âyetlerim geldi de onlara

yalan dedin, kibretmek istedin ve kâfirlerden oldun 59 Hem o Kıyamet günü görürsün ki Allaha karşı o

yalan söyleyenlerin yüzleri kararmıştır Cehennemde değil mi mevki mütekebbirlerin 60 Korunan

müttekiylere ise Allah muradlarıncı necata çıkarır, onlara fenalık dokunmaz ve onlar değildir mahzun

olacaklar 61 Allah her şeyin halikıdır, her şey üzerine vekil de o 62 Bütün Göklerin ve Yerin kılıdleri

onundur, Allahın âyetlerine küfrederler işte onlar kendilerine yazık edenlerdir 63

53. ﴿قُلْ﴾ De ki - ya'ni Allah tarafından şu hitabı tebliğ et

﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ﴾ ey nefislerine karşı israf etmiş

kullarım -

İSRAF, mal sarfında meşhur ise de insanın yaptığı her hangi bir fiilde haddini aşmaktır. Burada cinayet

ma'nâsı da tazmin olunarak « على » ile sılanmıştır. Ya'ni ma'siyette ifrat ederek kendi nefislerine

cinayet yapmış olan kullarım ﴿لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ﴾ - Bu

âyetin Kur'anda en ümidli âyet olduğu söylenir. Bununla beraber dikkat edilmek lâzım gelir ki bu ümid,

günaha teşvik için değil en günahkâr kimseleri bile bir an evvel tevbe ve inabeye teşvik için olduğu ikinci

ve üçüncü âyetten zahirdir. Bunun sebebi nüzulünde bir kaç rivayet vardır. Ata ibni Yesardan olan rivayete

göre Hazreti Hamzanın katili Vahşî hakkında Medinede nâzil olmuştur. İbni Ömerden rivayet olduğuna

göre de demiştir ki ayyaş ibni Ebî rebîa ve Velîd ibni Velîd ve daha bir kaç nefer müsliman olmuşlardı.

Sonra ta'zib edilmiş fitneye düşmüşlerdi, biz bunlar hakkında Allah artık bunlardan ebeden hiç bir şey

kabul etmez, müsliman oldular, sonra da bir azâb ile ta'zib olunduklarından dolayı dinlerini

terkettiler

Sh:»4134

diyor idik bu âyetler nâzil oldu. Ömer ibnilhattan kâtib idi bunları kendi eliyle yazdı, ayyaş ibni Ebî rebîaya

ve Velîd ibni Velîde ve diğer bir kaç kimseye gönderdi onlar da müsliman olup hicret ettiler **اهـ**. İbni

Abbastan rivayet olduğuna göre de Mekkeliler şöyle demişler: Muhammed zu'mediyor ki putlara tapan,

Allah ile beraber diğerk bir ilâha dua eden ve Allahın muhterem kıldığı nefsi katleyliyen kimseler mağrifet

olunmaz, o halde biz nasıl hicret eder ve müsliman oluruz, ilâhlara tapmış, adam öldürmüşüz ehli şirkiz»

bunun üzerine Allah tealâ «

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ

» âyetini indirdi. Maamafih sebebi nüzul kâfirlerin islâmı mes'elesi ise de mefhum âsiyelerin

tevbisine de şamil olduğunda şübhe yoktur, o evleviyyetle sabit olur. Demek ki «

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ

» âyeti mucibince şirkin mağrifet olunmaması tevbe edilmediği takdirdedir. 54. ﴿مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ﴾ azâb size gelmezden

evvel - buyurulması da iymanı ye'sin faide vermiyeceğini anlatır.

56. ﴿أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ﴾ Bir nefis diyeceği için - ya'ni dememek için. 62.

﴿وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ - ta yukarıdaki «

﴿وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ hitabına mukabildir. Ya'ni üzerlerinde tesarruf kendisine aid

olan, yâhud görüp gözetecek, maslâhat veya mes'uliyyetlerini tatbık eyliyecek olan ancak odur. 63.

﴿لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

MEKALÎD, mıklid veya mıkladın cem'idir ki kilid veya anahtar demektir. Kilidin muarrebi, iklidin cem'i

oluduğu da söylenmiştir. Burada kilid veya anahtardan maksad Yer ve Gök hazineleri ve onlarda dilediği

gibi tesarruf etmektir.

Sh:»4135

﴿٦٤﴾ قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ﴿٦٥﴾
وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ
لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٦﴾ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ
وَكَُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٧﴾ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ
جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَ
وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ
أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٩﴾ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ
رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ
بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٧٠﴾ وَوَفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُوَ

أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ

Meali Şerifi

De ki: böyle iken şimdi o Allahın gayrısına mı kulluk etmemi emrediyorsunuz bana? Ey cahiller! 64

Celâlim hakkı için sana da vahyolundu şu, senden evvelkilere de: "yemin ederim ki

Sh:»4136

eğer şirk koşarsan çalışman bütün boşuna gider ve mutlak kendine yazık eden hasirlerden olursun 65

Hayır, onun için yalnız Allaha kulluk et ve şükredenlerden ol 66 Allahı hakkıyla takdir edemediler, halbuki

bütün Arz Kıyamet günü onun bir kabzası Göklerde yeminine dürülmüşlerdir, çok münezzeh ve çok

yüksektir o sübhan onların şirkinden 67 Ve sur üflenmiştir de Göklerde kim var, Yerde kim varsa çarpılıp

yıkılmıştır, ancak Allahın dilediği müstesnâ, sonra ona bir daha üflenmiştir, bu kerre de hep onlar kalmışlar

bakıyorlardır 68 Ve Arz rabbının nuriyle parlamıştır, kitab konmuş, Peygamberler ve şâhidler getirilmiş ve

beyinlerinde hak ile hüküm verilmektedir hem hiç zulmolunmazlar 69 Ve her nefis ne amel yaptı ise

temamen ödenmiştir, ve her ne yapıyorlarsa o a'lemdir 70

67.

﴿وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ

بِيَمِينِهِ﴾ Arz bir kabzası Kıyamet günü, Semalar da yeminiyle dürülmüşlerdir. - Zemahşerî, Beyzavî,

Ebüsşüud gibi belâgatte mümtaz olan müfessirler diyorlar ki: bu kavli celîl, Allah tealânın gayet azametine

ve kudretinin kemaline ve zihinlerin hayret ettiği büyük fiiller onun kudretine nisbet edilince çok küçük ve

hakır kalacağına bir tenbih ve âlemi yıkıvermek ona göre pek kolay bir şey olduğunu temsil ve tahyil

tarikıyla bir ifâdedir ki kabza ve yemin kelimelerinin hakikat veya mecaz olmaları ciheti mülâhaza

edilmeksizin « شَابَتْ لَمَّةُ اللَّيْلِ » gecenin zülfüne kır düştü» terkibi gibi hey'eti

mecmuasiyle bir tasvirdir. Diğer ba'zıları da demişlerdir ki kelâmdan asl olan hakıktır, fakat hakikatın

müteazzir olduğuna bir delîl bulununca da mecazı sarfı vâcib olur. Kabza ve yemin kelimeleri carihada

hakıktır, Allah tealâ a'za ve cevahirin sübutü mümteni' bulunduğu da delîli aklî vardır, o halde mecaze

hamli vâcibdir. Zira fülân fülânın kabzasında (avucunda) dır denilir. Onun tedbir ve teshiri altında demektir.

« وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ » de

Sh:»4137

de murad kendilerinin milki olmaktır. Şu hâne fülânın yedinde, fülânın kabzında, ve fülânın kabzasına geçti derler ki hâlis milki olduğunu söylemek isterler, hem bunlar müsta'mel ve meşhur mecazlardır. İbni Atıyye de demiştir ki kabza kudretten ibarettir. **أهـ**. Dilimizde dahi pek çok kullanılan kabza kelimesi esasında kabızdan masdar binâi merredir. Bir kabız, bir sıkma veya bir tutma demektir. Avucla tutulan mıkbara dahi kafin zammiyle kubza, tutam veya sıkım denildiği gibi kafin fethiyle kabza da denilir. Demek ki kabza bir sıkım, bir tutam veya bir avuç ma'nâlarına olabiliyor. Burada bir sıkım diye ifâde edilmek Kıyametin tazyikini anlatmak itibariyle daha vazih olur.

YEMİN, sağ demektir. Kuvvet ve kasem ma'nâlarına da gelir. Burada kuvvet veya kasem demek olabileceği de söylenmiştir. « **يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السَّجْلِ لِلْكَتَبِ ط** » mantukunca Semayı dürmeğe ahdetmiş olduğu için tahkik itibariyle bu ma'nâ dahi doğru ise de evvelki ma'nâ ile kuvvet ve kudretin tasvir ve temsili daha kuvvetli daha azametli bir ma'nâ ifâde ettiğini ihtara hacet yoktur. Sahihi Müslimde Hazreti Aişeden rivayet olduğuna göre Arz ve Semâvatın bu kabz-u tayyi sırasında insanların nerede olacağı Resulullahdan sual olunmuş «Sırat üzerinde» buyurulmuştur. Kıyameti

tasvir için de buyuruluyor ki 68. ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ﴾ - surun ma'nâsı Sûrei «Nemil» de «

﴿يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ﴾ âyetinde geçmiş idi. Görülüyor ki burada iki nefih beyan

olunuyor. Birincisi yıkan nefhi saiktir ki bu, nefhai ulâ veya vustâdır. İkincisi kaldıran nefhi kıyamdır ki bu da

nefhai saniye veya sâlisedir. Ve Kıyamet kelimesi bu ikincideki kıyam ma'nâsından olmakla beraber

birinciye de mebdei olmak üzere mutazammındır. Onun için Kıyamet kopması en büyük yıkımı ifâde eder.

Buna saat, vâkıa, hakka dahi denilir.

Sh:»4138

SAIK, yıldırım çarpmasında olduğu gibi bayılıp düşmeye ve ölmeğe denilir. Bu kıyamdan sonra yevmi

din ve yevmi fasıl denilen safhayı beyan ile buyuruluyor ki:

69. ﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ﴾ ve Arz parlamıştır. - Bu parlıyacak olan Arz, kabızdan sonra «

﴿يَوْمَ تَبْدَلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ﴾ mantuku üzere değişecek olan Arzı mahşerdir. Bir

hadisi şerifte şöyle vârid olmuştur: nâs hâlis elenmiş un çöreği gibi beyaz bir Arz üzerinde haşrolunacaktır

ki üzerinde kimsenin bayrağı yok. ﴿بِنُورِ رَبِّهَا﴾ rabbının nuriyle - Kur'anın bir çok âyetlerinde

Kur'ana, bürhane, hakk-u adle nur ta'bir buyurulmuş olduğu gibi burada da nur, hakk-u adalet tecellisi

demek olduğu söylenmiştir. Fakat Ebû Hayyanın naklettiği üzere İbni Abbas demiştir ki burada nur, Şems-ü

Kamerin nuru değil diğer bir nurdur ki Allah tealâ halkedecek de onunla Arzı tenvir eyleyecektir. Bu rivayet

bizi obirlerinden daha bedi' bir ma'nâ ile tenvir etmektedir. Zira, elektrik ile bir misalini tesavvur

edebileceğimiz parlak bir nurun, bir uuru rabbanînin yaradılacağını bize önceden haber vermiş oluyor. Bir

nur ki onunla mahkemei kübrânın kurulacağı Arzı mahşer tenvir olunacaktır.

﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ﴾ kitab ortaya konmuş - burada kitab, defteri âmal ile tefsir edilmiştir.

﴿وَجِئَءَ بِالنَّبِيِّنَ وَالشُّهَدَاءِ﴾ ve Peygamberlerle şahidler getirilmiş - «

﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ﴾ . ﴿فَكَيْفَ إِذَا

جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ .

﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ﴾ » mazmunları zâhir olmuştur. Maamafih burada

nebiyyîn, muhbirler ma'nâsını da ifâde edebilir.

Sh:»4139

﴿٧١﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاؤَهَا

فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ
يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا
بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧٢﴾ قِيلَ
ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِعَسَىٰ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ
﴿٧٣﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا
جَاؤُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ
فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٤﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا
وَعَدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَّبِعُوهَا مِن الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ
الْعَامِلِينَ ﴿٧٥﴾ وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ
يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٦﴾

Meali Şerifi

Ve küfredenler zümre zümre Cehenneme sevkedilmektedir, nihayet ona vardıklarında kapıları açılır ve

bekçileri onlara

Sh:»4140

şöyle der: size rabbınızın âyetlerini okur ve sizi bu günün» likasından korkutur Resuller gelmedi mi

içinizden sizlere? Evet derler: geldi velâkin kâfirler üzerine "kelime-i azâb" hakk oldu 71 Denilir: girin

Cehennem kapılarına; ebediyyen içinde kalmak üzere, bak ne fenadır mevki-i mütekebbirlerin 72

Rablarına korunmuş olan müttekîler de zümre zümre Cennete sevk olunmaktadır, nihayet ona vardıkları ve

kapıları açılıp bekçileri onlara "selâm sizlere ne hoşsunuz! Haydin girin onlara ebediyyen kalmak üzere"

diye selâm durdukları 73 Onlar da: hamd o Allaha ki bize va'dini doğru çıkardı ve bizi Arza vâris kıldı,

Cennetten istediğimiz yerde makam tutuyoruz" dedikleri vakit... bak artık ne güzeldir ecri o âmillerin 74

Melâikeyi de görürsün Arşı etrafından donatmışlar rablarına hamd ile tesbih ediyorlardır ve halk arasında

hakk ile hüküm icra edilip denilmektedir: « **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ** » 75

Ya rab bizi de bu hamde iren kullarından eyle.

Burada sûrei Zümer bitti, bunu sûrei Mü'min ta'kib ediyor

